

A ZSIDÓ NÉP
ÉS
A SIONIZMUS.

EGY KOMOLY SZÓ NÉPEMHEZ.

IRTA

ÉBER ÁBRAHÁM.

1900.

A SZERZŐ TULAJDONA.

A régi elegia.

Ütik, üldözik, írtják a zsidót világszerte mindenütt. *szive*

Rabi Löb sirköve reggelenként frissen harmatozik;*) haló poraiban is megfájdul szerencsétlen népe veszedelmén.

A nemzetek lelkének feneketlen mélységeiből újra és újra tör elő a vad sémi gyűlölet. Lángoló pallossal állja útját a gondviselés Jákob vére beolvadásának. — Hol az ész, mely a rejtélyt megfejtse, hol a hatalom, mely a végzetnek útját szegje? Ki lenne elég vakmerő, kétségbe vonni, hogy zsidó részről nem volt őszinte; nem volt becsületes a törekvés lemondani mindenről ami — zsidó? Elfelejtette nyelvét, elhanyagolta vallását, lemondott népjellegéről, megtagadta más népek között élő testvéreit s behúnyt szemmel, lihegő kebelrel rohant előre a faji öngyilkosság útján. Eredmény: hogy világszerte feltámadott az antisemitizmus. A zsidó ficsur, ki a nagy városok asztaltján majomkaczérsággal fitogtatja rongyait, a zsidó bankár, aki gögös bizakodással ül pénzes zsákjain; a zsidó dáma, ki zavarba jön, elpirosodik, hebeg s föld alá süllyedne szégyenében, ha zsidó voltára céloznak; a zsidó tudós, aki egész elmeélet annak bebizonyítására fordítja, hogy a zsidó tulajdonkép nem is zsidó; a zsidó iparos, aki az asztal lapjára mért dühös csapásokkal argumentál »a vallást, fajt és nemzetiséget nem ösmerő szoczializmus« mellett: mind, mind ennek a megrendelésre készült figurának szint kell vallania.

Hogy ez pedig mennyire kinos nekik, csak az tudja, aki ismeri őket »hazulról«.

És mi tárul elibénk?

*) Egyike azoknak a csodaszép, de végtelenül szomorú legendáknak, melyek népünk 2000 esztendősen szenvedését tükrözik vissza. Rabbi Löb sirköve könnyekre fakad, ahányszor valahol zsidó-üldözés folyik. Milyen jó, hogy csak legenda! Könnyeivel rég elmosta volna a világot.

Minden zsidó morállal ellenkező sívár élvhajzászat; könnyelműség, mely örült szenvedélyében nem néz sem becsületet, sem családot; istentelenség és vallástalanság, mely eldobva felekezeti színezetét — zsidót úgy mint keresztényt — minden ethikai alaps a legcsekélyebb philosophiai készütség nélkül, frázisokon nyargalva rémülettel tölti el a gondolkozót; az ősök titáni jellem-erejéből silány ideges makacsság; a hirhedt faji büszkeség helyében szántalmas gyávaság, meglapuló szolgaság, henczegő sovinizmus.

Valóban, ha legliberálisabb nagyjaink: R. Hillel, Maimonides, Spinoza, Mendelsohn föltámadnának, aligha könnyezve nem mondanák: »Népem, én drága népem! Beh sokba került neked az európai cultura!«

És a rabbik? Hol vannak ők, a nagy népvezérek utódai? Hol? »Difficile est satiram non scribere.«

Hát tisztelet a kivételeknek. Nagyobbára vezérczikkeket, irnak úgynevezett zsidó ujságokba, »hogy zsidó nép nincs — csak zsidó vallás«.

Ime, hová sülyedtünk! Akinek nem fáj a szive, bátran nevetethet.

A magyar ember két férfit, aki egymáshoz valamiben hasonló, »népnek« nevez. Vásáron péld. »népek vannak«. Mi zsidók nem merjük már magunkat népnek nevezni. Hátha valaki még azt találja gondolni, hogy nem a turk, ugor, hanem a sémi fajhoz tartozunk.

És a zsidó intelligencia? Erről ne beszéljünk. Zsidó intelligencia csak azért látszik lenni, hogy — kerüljön bármibe (érts bankókat) róla ne beszéljünk. Ilyen szépen állunk, mikor Párisban a kamarában nyíltan kimondják a zsidók fejére, hogy »veszedelmesek«. Berlinben, hogy magasabb hivatalokra »nem ajánlhatók.« Bécsben nyílt utcán »hep-hepet« kiáltanak utánuk. Bukarestben »idegenek«. Pétervárott »meg nem türetnek«. Hogy mi történik velök Afrikában s a távol keleten, azt a gyöngébb idegzetüek kedvéért elhallgatjuk.

Csak két állam van ma Európában, hol az antisemitizmus még eddig nem volt képes eredményeket elérni: Anglia és Magyarország. De Angliában — aki ismeri a bevándorlást tiltó legujabb törvényeket s azoknak különösen a zsidók ellen irányuló élet: constatálhatja, hogy »történik valami«. Hazánkban pedig bátran azt lehet mondani, egy nagy úr szavaival élve: hogy »mindenki igyekszik antisemitának nem tartatni«. Nem azért, mintha nálunk a zsidót valami nagyon szeretnék. Ezt ellenségeink sem foghatják reánk. Hanem, mert az isteni gondviselés kegyelméből a gyeplőt a

tiszta magyar faj tartja erős kezeiben. Az pedig nem antisemita. Legföljebb humorizál a zsidón, de azt hiszem nem ellensége *)

És ezt tudja a hazai zsidóság s meleg ragaszkodással igyekszik meghálálni.

Egészen eltér azonban a magyar faj között lakó zsidók helyzetétől a nemzetiségek között lakó zsidók helyzete. Eltér pedig úgy társadalmi, mint közgazdasági tekintetben.

Mig az alföldön a zsidó és magyar között valami sajátoszerűen kedves, régi szivesség uralkodik: addig a nemzetiségek idegenkedve, gyanakodva, mondhatnám gyűlölettel tekintenek zsidó polgártársaikra. Ily társadalmi helyzetben természetes, hogy hazánkban a zsidóság csak magyarok között érzi magát »otthon«; ellenben a nemzetiségek között, vagy a nemzetiségektől ellepett vidékeken, úgyszólván »utban van«. És bár a solidaritas magyarok és zsidók között — mintha csak hallgatólagos megállapodás szerint történne, a nemzetiségi vidékeken is megvan — mégis, társadalmi érintkezéseikben itt a magyar intelligencia még csak nyomát sem mutatja annak a szivélyes együttérzésnek, mely az alföldön a zsidókra nézve oly megvesztegetően kellemes. Pedig nem volt ez mindig így. Volt idő mikor, a történelem tanúsága szerint, e viszony éppen meg volt fordítva. Hogy azonban így alakult, annak forrásául tisztán a politikai események tekinthetők. Egy félszázad óta annyi jelét adta a magyarság az ő jóakarátának, hogy zsidó népünk — mely azelőtt ily tekintetekben nem igen volt elkényeztetve — maga kereste a módot, hogy adhatna hálájának méltó kifejezést. A sémi faj az ő energikus elhatározásában, szakított tehát a nemzetiségekkel, szakított minden eddigi traditióival, szakított saját nemzeti hagyományaival és szivben-lélekkben, gondolkozásban s érzésben magyarrá lett. — Oh, a zsidó nép az ő érett politikai belátásával nagyon jól tudta, hogy a nemzetiségek ezt a lépését soha meg nem fogják bocsátani. Nagyon jól tudta és nagyon jól tudja, hogy amitől Jehova kegyelme őrizzen! — a legcsekélyebb felfordulás esetén ő lenne az áldozati bárány.

Mindegy!

A történelem fönséges példáit mutatja az ókori zsidók hősi

*) Jellemző eset a példa kedvéért: Utazva összekerültem egy Himes Péter nevű — nemcsak névszerint, de külsőre is a tiszta magyarra valló földes úrral. Beszélgetvén a zsidókról, ez az úr ilyen szavakra fakadt: »Legjobban szeretném, ha egy vármegyét az országból kihasítanának és a zsidókat mind ide telepítenék. Ezt pedig körül vennék óriási falakkal, hogy innen azután se ki, se be.«

elszántságának. A magyar zsidó epigonoknak e tekintetben valóban nincs miért szégyenkezniök.

És borongó sejtelem felhűzi be lelkemet. Még lesz idő, hogy a magyar zsidóság nagyszerű példákkal — minőket a történelem csak ritkán lát — fogja meghazudtolni azokat, akik őszinte hazafiságában ma sem hisznek.

És ez jól van így. A zsidó nép 2000 esztendő óta elvesztette ősi hazáját, elfelejtette nyelvét. Nincs értelme, magát megint zsidó nemzetnek hinnie.

De nagyjában még nem felejtette el vallását, s nagyjában, bár szórványosan, még ősi zsidó erkölcsök, még ősi zsidó szellem, még ősi zsidó együtt-érzés, támogató fajszeretet nyilatkozik meg nálunk. Igaz, hogy jobbára csak a nemzetiségek között; de még megvan, még ki nem halt. Ellenben az Alföldön s különösen a nagyobb városokban, nem csak ama szívósságát vesztette el a zsidóság, mellyel vallásához, ősi hagyományaihoz ragaszkodott, hanem népi s faji jellegét is. És támadnak ennek következtében olyan karikatúrák, melyek fölött a nevetést elnyomni csak erőlködésbe kerül. A Bendegúz vagy Attila gyerek, pedig tipikus zsidóságok a vonásai, iskolában vagy egyetemen nem akarnak »zsidó« mellett ülni. Hizelegni akarsz a »Nagyságos urnak«? — mondd neki: nem is látszik meg rajta, hogy zsidó, és ő elégületen mosolyog. Ha lengyel zsidóval találkozik a modern zsidó: barátságos »Salem Alehem« köszöntése olyképp nyilvánul, hogy undort s megvetést tükröző arccal más utczába fordul. És ami még veszedelmesebb, a zsidó erkölcsök, nem is szólva a vallás törvényeiről, benn a családban is csak megvetésben, gúnyban részesülnek. A zsidó anya nem szereti többé gyermekeit. Ha igen, majomszeretetet az. Apa az egyik orpheumban, anya a másikban »szórakozik«. Fiucskák, leánykák »rendezvous«-kat adnak, »jourokba« járnak, munka helyett kalandon jár eszök.

Hová lett a nagyvárosi zsidó családokból a zsidó népéletet jellemző komolyság? Hová a vallásosság, munkásság, takarékosság, önmegtartóztatás, nemes jótékonyosság, gyermeki és hitvesi hűség és, mindennek fölött: hová lett a fajszeretet?

Hjah, a korszellem! mondják némelyek.

Bölcs szó, de nem zsidó találmány. A zsidó ész és gondolatjárás minden rostja tiltakozik ellene. A zsidó szellem teremtett már korszellemet, de magát eleddig még nem hagyta béklyóba veretni soha. A görög tudományosság idején fölszívta, ami benne nemes nedű volt; a rómaiak durva napszámos szelleme még a sar-

kához sem tapadt; az arabok műveltségnek s a spanyolok grandezájának aesthetikai vonása Juda Haléviben kristályosodott ki, a középkor aszketizmusáról pedig tudomást sem vett. De hol, melyik korban verte bilincsei közé valamelyik szellem Izrael népének szellemét? Soha! Mert voltak rabbijaink. Nagyok, önzetlenek, nemesek, akik nem átalították ellátogatni az ügyefogyotthoz; akik ismerték községük kicsinyét-nagyját egyenkint; tudták népük baját, szenvedését; akik szellem-óriás létükre csupa szív és jóság voltak; közvetítettek gazdag és szegény, boldog és boldogtalan közt és nem volt Izraelben az a tátongó szociális örvény, mely népet és intelligenciát elnyeléssel fenyeget.

Tanítók és mindenek fölött zsidók voltak a mi régi rabbijaink tanítók és zsidók a szó legszebb, legnemesebb értelmében. Hiszen most sem kívánunk többet rabbijainktól, mint hogy tartsák fenn a zsidó népet, vallást és fajt. Aki érzi, hogy hivatásának meg nem felelhet, hogy lelkesedést önteni a szivekbe nem tud — legyen annyi lélek-ereje s adja át a piedestált hivatottabbnak.

Pedig, hogy most élő rabbiaink előtt sokkal könnyebb feladat áll, mint állott a régiek előtt — azt hiszem világos. Az a kor, melyben Európa népeinek szelleme a vallási eszmében csúcsosodott ki, letűnt. Rabbiainknak nem kell attól tartaniok — amitől a régieknek — hogy a vallásnak a közönségesnél talán tüzesebb propagálásával felizgatják a más-vallásuk kedélyét.

Ma a nemzeti eszme uralkodik. Azt pedig mindenki tudja Magyarországon, hogy a zsidó nép a magyar nemzethez való tartozandóságát nem csak elismeri, de méltán megvárja, hogy felőle elismerjék mások is.

De azért nem mondott le Izrael népe az ő vallási és faji jellegéről. A magyar nemzetnek kitagadhatatlan tagjai vagyunk. És így értelmezve a szót, valóban magyarok is vagyunk. Nem azért, mint ahogy együgyüen magyarázni szokták: mert ez az ország Magyarország és mert magyar itt a nemzet-fentartó elem, kormány és hatalom. Magyarok vagyunk, mert a szívünk magyar! Hogy ez úgy van; mutatja a nemzetiségek közé került zsidó. Egy nép, még pedig a culturának oly magas fokán álló nép mint a zsidó, nem játszik az érzelmekkel s nem hajhász frázisokat. Egyik közeli rokonom aki Palesztinában járt, csodálkozva tapasztalta, hogy Magyarországról 30 esztendővel ezelőtt oda szakadt zsidók, családi körükben ma is magyarul beszélnek. Pedig ezen nincs mit csodálkoznia annak, aki tudja, mily rajongással tud szeretni a zsidó nép. Avagy a Spanyolországból ezelőtt 400 esztendővel kiűzött zsidók nem beszélnek-e

maignan is a spanyol nyelvet? Hogy pedig a magyar nyelvet szintén e szeretettel szereti, ha közéje mentek tapasztalni fogjátok.

Akarjuk azonban, hogy a zsidó önérzetesen vallja magát ezentul is a zsidó nép gyermekének. Szeresse e hazát, s ha kell bizonyítsa e szeretetét vagyonának, vérének feláldozásával is. Egyetlen más nyelvet se beszéljen oly tökéletesen mint a magyart.

De tisztelje őseink emlékét, legyen kegyelettel irántuk és a történelmet, bármily nehezére essék, ne 896-tól K. sz. után, hanem 2000-től K. e. tanulja behatóan. És mindenek fölött becsülje meg önmagát mint zsidót; szeresse testvéreit, rokonait, mint zsidókat s akkor nem fog oly szivtelen megvetéssel elfordulni más országokban élő, üldözött, szerencsétlen, de ártatlan fajbelieitől.

Közgazdasági tekintetben hazai zsidóságunk magán viseli társadalmi helyzetének bélyegét. Az Alföldön az átlagosság kedvéért azt lehet mondani, megélhetnek. A Felvidéken és Erdélyben határozottan szegények. Hazánk észak-keleti vidékén (Máramaros, Ung, Bereg, Ugocsa stb.) pedig alig ha vannak jobb anyagi helyzetben, mint gácsországi testvéreink. Foglalkozásukat tekintve tudjuk, hogy alig számba vehető kis % -ja értelmiség (hivatalnok); a többi kereskedő és iparos. Azt azonban, hogy a zsidók Magyarországon túlnyomóan kereskedők, nem kell nagyon komolyan vennünk. Sokszor, mondhatni legtöbbször, csak úgy értendő ez, hogy keres a szegény zsidó, de nem talál.

Hazánknak kereskedelméről egyik leghiresebb városában hallottam a rabbitól, hogy bár a hitközség $\frac{3}{4}$ -része kereskedő, $\frac{2}{4}$ -része csak névszerint az. Tulajdonképen pedig nem egyéb, mint napról-napra tengődő koldus. Mi zsidók különben nagyon jól tudjuk, mit tesz az, mikor egy-egy kereskedőről azt állítják, hogy »gazdag«. Nem egyéb az legtöbbször, mint csalóka látszat. A község ugyanis a kereskedő forgalmát jövedelmének nézi.

A jövőre való kilátásaink pedig végtelenül szomorúak. Malthus népesedési törvénye kérlelhetetlen kegyetlenséggel érvényesül rajtunk. Jóllehet a zsidó nép, különösen a nagy városokban, az ő szüzi erkölcsseitől merőben eltért, még mindig elég erkölcsös, de legfőképp elég szegény ahhoz, hogy 2—3 évtized alatt magát megkétszerezze. Azért mondom: elég szegény, mert be van bizonyítva, hogy a szaporaság a nyomorusággal karöltve jár. Ezt elismeri Stuart Mill is az ő Nemzetgazdaságtanában, bár fisiologiai okát ő sem tudja.

Szaporodásunk ellensúlyozására csak egy mód volna. Ha t. i. népünk nem tódulna csupán a kereskedelmi és ipari pályára, hanem östermelési foglalkozásokhoz szoknék. Már pedig ezzel úgy állunk

hogy a br. Hirsch alkotta zsidó földmiveseket nevelő intézet gondozói is elismerték, hogy a zsidó ifjak közül a legkevesebb akar földmivelő lenni. Ha pedig azzá lesz, összeköti valami kereskedelembe vágó foglalkozással. Leggyakoribb eset azonban, hogy az östermelést csakhamar otthagyja s más pályára lép. Hol kereshető ennek a magyarázata? Bizonyára nem ott, ahol azt az antisemiták keresik, mondván: »A zsidó nem akar dolgozni«. Oka igen egyszerű. E téren nem mérközhetik más népekkel. Nem beszélek én azokról, kik mint bérlők vagy birtokosok másokkal dolgoztatnak, hanem szólok azokról, akik maguk fogják kezükbe a kapát.

Szó sincs róla: a szükség, a kényszer reávezethetné a zsidó népet is az östermelésre. Sőt valószínű, hogy akarat-erejénél s szívóságánál fogva reá nevelődhetnék arra itt Európában is és utólérhetné e tekintetben más népeket. De csak egy esetben. Ha ezen átalakulási processus alatt létszámában nem növekednék.

Hosszu fejtegetésre adna alkalmat theoriám megokolása. Egy mozzanatot azonban, melyet talán legtöbben be fognak látni, kiragadok. A zsidó nép szaporasága miatt nem ér reá bevárni azt az időt, hogy phisicuma östermelés tekintetében az európai többi népekkel versenyképesé válják. Hetven generáció alatt elszokhatik egy nép testestől lelkestől bármely foglalkozástól. Vagy miért van az, hogy a magyar ember viszont nehezen válik kereskedővé?

Ezekből azt hiszem megérthető az is, miért nem tud a zsidó béres lenni, mint azt Mócsi, Lepsényi s más képviselő urak szeretnék. Mert a béresnek erős a teste s kevéssel éri be a lelke. A zsidó proletárnak pedig gyöngye a teste, de sokat kér a lelke.

Hogy ezt belássuk, nem is igen kell Darwin elméletéhez fordulnunk magyarázatért. Hogy van azonban a zsidók között is kivétel, aki t. i. gyorsan és minden átmenet nélkül lett östermelővé — ezt elhiszem. Ily esetek azonban mindig csak kivételek. A természet törvényei nem túrnak a fejlődésben ugrásokat.

Egy másik s talán hatalmasabb oka annak, hogy a zsidóból nehezen válik Európában östermelő, az, hogy a föld már el van előtte foglalva.

És ha ugy volna kedve a zsidó proletárnak földmivelővé lenni, mint ahogy nincs: akkor is két föltételre volna okvetlen szüksége. Vagy kiválóbb munkásnak köllene lennie, mint amilyen a paraszt, hogy azt ilyen formán a szó szoros értelmében helyéből *kidolgozza*, vagy pénzzel köllene a földet *megváltania*. Az első föltétel, mint láttuk, be nem következhetik. A második bajosan fog bekövetkezni. Mert ha a zsidónak pénze van, a fejlődés tör-

vényinél fogva inkább kereskedik vele. Ha pedig földet veszén oly czélzattal, hogy azt a saját kezeivel műveli, a Stuart Mill törvénye érvényesül: »A földhöz annak van joga, aki azt jobban megműveli.« Ha még jókor magától meg nem fut, csakhamar ki-munkálják belőle más ehhez jobban értő népek. Ha tehát a jelen korunkig az európai társadalom szoritotta reá, most már a fejlődés törvényei szoritják reá a zsidó népet, hogy kereskedő legyen.

Ezek után ha tekintetbe vesszük, hogy más népek állami támogatás, erélyes és eszes politika, valamint ránevelés folytán e téren is hova-tovább félelmesebb versenytársaivá lettek népünknek, be kell látnunk, hogy számunk folytonos emelkedése bennünket közgazdasági válsággal fenyeget. Hiszen ahol eddig egy kereskedő is nehezen tudott megélni, ugyan-oly körülmények között mi várható kettőre nézve.

Már pedig a magyar zsidóság nemcsak a maga természetes szaporaságának van alá vetve, hanem folyton szaporodik külföldről (Orosz-, Oláh-, Gácsországból s egyebünnen) való bevándorlással is. De mi okozza ezt a bevándorlást? Az, hogy a külföld legtöbb államában vagy társadalmilag, vagy közgazdaságilag, vagy mindkét tekintetben szörnyü üldöztetéseknek van a zsidó alávetve. És ezzel ismét eljutottam oda, ahonnan kiindultam: népünk európai helyzetének általános vonásokban való szemléléséhez.

A XVII. és XVIII. század lángeszü bölcselei, azt hitték, hogy mihelyt a vallás eszméje, mint a kor uralkodó eszméje, hanyatlik: hanyatlani fog a zsidó néppel szemben tanusított ellen-szenve az európai népeknek is. Ez a felfogás csalókának bizonyult. A vallás eszméje, mint uralkodó eszme, hanyatlik: és mint felekezettel csakugyan nem is sokat törődnek már velünk. Annál hevesebben nyilatkozik a helyébe lépett faj-gyűlölet. Mert hiába kiabáljuk mi torkunk szakadtából, hogy Angolországban angolok, Franciaországban francziák, Németországban németek vagyunk. Az anti-semitizmus a fajgyűlölet alapján ugy-e, mégis megszületett. Erre azonban sokan, az ugynevezett opportunisták, azt gondolják sziveikben: Igaz, de az ezen alapon támadt gyűlölködés is megszűnik, mihelyt a nemzetiségi eszme csökkenni fog. Ám jól van! Föltéve, de meg nem engedve, hogy a zsidóságnak érkezése lesz ezt a kort bevárni, — aláírom. Aki azonban mélyebben merül bele a társadalmi bölcseletbe, az be fogja látni, hogy az uralkodó kor-eszme mely a faj-eszme helyébe lépni fog, s mely véres sugarait már is előre veti: a közgazdasági eszme lesz. Már pedig hogy a jog-egyenlőség teljes érvénybe-helyezése mellett, a zsidó nép még a

25-ik és 30-ik században és ki fog válni sok európai nép fölött az ő józansága, szorgalma, kitartása s akarat-erélye által s hogy ennél fogva közgazdaságilag előnyben lesz, azt hiszem könnyen belátható. Mi lesz tehát sorsunk a jövőben? Az lesz — és Isten adja, ne legyen! — hogy a régi gyűlölet alapjain a vallási és faji gyűlölet-hez a közgazdasági gyűlölet is csatlakozik. És ez a gyűlölet ádázabb, engesztelhetetlenebb és gyilkosabb lesz, mint volt valaha. És nem lesz előle menekülés.

Hogy a modern zsidó-gyűlölethez mennyire nem a vallás, hanem a faj a gyűlölt, a megvetett, az üldözendő: ennek illusztrálása végett a legelső cultur-államok példájára utalok. Franciaországban csak nem régiben rendőr-tisztviselők s több száz főre menő tömeg jelenlétében francia katonák, ütötték agyon dr. Sebát. Magában Párisban, a dicső Párisban, csak nemrég ordította a nép, hogy »halál a zsidókra!« A kamara pedig nem a zsidó vallást, hanem a zsidó fajt bélyegezte meg nyilvánosan; és vajjon Berlin az ő Stöckero Ahlvardtizmussal, Bécs az ő Luegerizmussal kivételek? Aki tehát azt hiszi, hogy a népek psychológiáját helyesen értelmezi, midőn a zsidóság meg mentéseül postulatum avagy általános panacea képen azt ajánlja, hogy a zsidóság vallásával épp úgy bele olvadjon a népek oceánjába, mint ahogy bele olvadt — teszem azt — nyelvével; aki ily szertől várna a gyógyulást: alaposan csalatkoznék.

Mert nem tekintve e ténynek a zsidó nép karakterében fekvő lehetetlenségét, teljesen hasztalan és hiába való volna. Egy pár generáció kihalta után egyeseknek talán még elfelejtenék vagy megbocsátanák a bűnöket, hogy zsidó leszármazottak; de a tömeges kitérések nem hogy oltanák, de mint olaj a tüzet, még csak annál inkább szítanák a gyűlöletet. Megtaníthatott bennünket erre a történelem a római keresztények, a marannok (anussim) s az inquisitió által megkeresztelt zsidók példája. Avagy Hóditó Vilmos nem akadályozta-e meg a zsidóknak tömeges kikeresztelkedését? Sőt nem térítette-e őket erőszakkal a zsidó hitre vissza?

Mindezek révén bepillantunk talán a messze jövőbe is.

Változik minden. Jönni fog egy kor, melyben az emberiség haladásának iránya eltér a közgazdaság eszméjétől is. Egy kor, melyben a magán-gazdaság szélesbitett gondolata lesz a megváltó gondolat. Egy kor, melyben minden falu, minden város egy állam lesz. És ha a zsidó nép ezt a kort Európában fogja bevárni, ez fogja szolgáltatni történelmének utolsó szakaszához — a befejező pontot.

És midőn forgatva történelmünk sötét lapjait felzokog keb-

lünkben a bánat, hiszen multunk oly szomorú; midőn szemlélve a jelent, szivtelen mellőzés, üldözés, ádáz gyűlölet ellenünk mindenütt; s midőn azon gondolkozva, hogy az ami ezután következik: a reménytelenség, s hogy a föltartóztathatlan pusztulás az, mit szemünk a jövő fátyolán keresztül lát: a kétségbeesés ez éjszakájában im egyszerre a távol nyugaton fényes ragyogással gyul ki egy biztató csillag: a »bázeli zsidó congressus«!

Szemeinket dörzsöljük.

Valóság-e amit magunk körül látunk, vagy csak álom úzi velünk csalóka játékát?

Egy nép, amelyről már csak úgy szoktak beszélni: »Auf das Aussterbeéat gesetztes Volk«; melynek már nemcsak népi, de faji jellegét is el akarják vitatni; mely 2000 esztendő óta a halott merev mozdulatlanságával tűr, csak tűr; ez a nép, melyet már saját rabbijai, vezérei, intelligentiája is cserben hagytak; mely önmagát sem tudta már becsülni: ez a nép egyszerre, mint tavaszi napon a természet, ledobja magáról jégbilincseit s üdén, ifjuhódottan oda ül az élő népek sorába és létjogát követeli. Álom-e, vagy valóság? És mit jelent? Vajjon csak a kialvó gyertyának utolsó lobbanása, vagy a feltámadás örök életre hívó kürtszava?

Az 1897-ik év folyamán augusztus 29., 30., 31-ére a sionisták kicsiny, de lánglelkű csoportja »a föld minden országának és minden nyelvének Sion-szerető zsidait« egy közös congressusra hívta egybe. És ami lehetetlennek látszott: az első bázeli congressuson több mint 200 minden rendű és rangú kitünőség képviselte az új életre hívott zsidónépet.

Azt a lángoló lelkesedést, mely ott felharsant, leírni nem lehet.

Mint mikor hótul fehér vulkánon a kitörő tűzanyag tombolva tör magának utat: 2000 esztendőnek minden szenvedését mintha letörölték volna, nyoma sem látszott Izrael lelkén. Nem annak a halni készülő aggnak, kit Wihl festett, mutatkozott be itt, hanem egy ifjunak, akinek minden erében élet pezseg, forró vér csörgedez. Az alvó Izrael megérezte a lökést. De meg is haragudott érte. Hogyne? — mikor álmában megzavarták. Szinte nevetséges. Mig Európa népei hallgatag megilletődéssel, vagy gratulálva állanak e csodás feltámadás előtt: a zsidó nép egy része — az ugynevezett assimilálódók — tüzet és átkot szór a mozgalomra.

De lássuk közelebbről.

A sionizmus célja, melyet megállapított az I. Bázeli Congressus így hangzik: »A Sionizmus oda törekszik, hogy zsidó

népünknek Palesztinában nyilvánosan jogilag biztosított otthont teremtsen.*)

A Sionizmus szervezetét megállapító I. és II. §. moderna nép-képviselési alapokon megteremti a zsidó parlamentet, midőn kimondja, hogy: »I. §. Főorganuma minden Sionistának a Congressus. II. §. a) Minden Sionista »aki jogot akar váltani arra, hogy a delegátus (képviselő) megválasztásához — aki a Congressusra kiküldessék — szavazatával hozzá járulhasson: évenként sionistikus célokra egy sékelt fizet. b) Minden sionista község-csoport egy a congressusra kiküldendő delegáltat választ. Ha a csoport tagjainak száma a 100-at meghaladja, minden további 100, vagy megkezdett 100 után még egy delegáltat választhat. Minden delegált elvállalhatja esetleg több csoportnak is a megbizását, de a Congressuson 10 szavazatnál többet le nem adhat.«

Már most kérdem: hol van itt, vagy hol van a szervezet többi §§-ban**) az a veszedelem, melyet benne némelyek föltalálni szeretnének? Ausztriának, Németországnak elsőrangú jogtudósai, kik a moz-

*) »Der Zionismus erstrebt für das jüdische Volk die Schaffung einer öffentlichen, rechtlich gesicherten Heimstätte in Palästina (»Baseler Programm«.)

** Organisation: I. §. Hauptorgan der Zionisten ist der Congress. II. §. a) Jeder Zionist der berechtigt sein will Delegirte zum Congress mit zu wählen zahlt jährlich freiwillig für zionistische Zwecke mindestens einen Schekel = 1 Frc. 1 Shilling, 25 Cents, 1/2 Gulden, 40 Kopecken, 1 Mark. b) Jede zionistische Ortsgruppe wählt einen Delegirten zum Congress. Uebersteigt ihre Mitgliederzahl 100, so wählt sie für jedes weitere 100 oder angefangene 100 einen Delegirten. Jeder Delegirte kann für mehrere Gruppen die Delegation annehmen, jedoch nicht mehr als 10 Stimmen abgeben.

III. §. Der Congress wählt durch Stimmzettel ein zionistisches Actionscomité zur Ausführung der gefassten Congressbeschlüsse, zur Führung der zionistischen Angelegenheiten, sowie zur Vorbereitung des nächsten Weltcongresses.

IV. §. Das Actionscomité hat seinen Sitz in Wien und besteht aus 23. Mitgliedern, wovon 5 ihr ständiges Domicil in Wien haben müssen, während sich die übrigen auf die einzelnen Landesmannschaften vertheilen. (Folgt die Aufzählung der Länder).

V. §. Jedes nicht in Wien domiziliertes Mitglied des Comitès hat das Recht nach vorherigem Eimernehmen mit dem Wiener Actions comité einen Vertrauensmann beim Actions comité zu delegiren

VI. § Die Mitglieder des Actionscomitès repräsentieren Ihrem Landes comité gegenüber die Executive.

VII. §. Das Actionscomité bestellt einen Generalsecretär der seinen Wohnsitz in Wien hat.

VIII. §. Das Actionscomité setzt nach Bedarf Commissionen ein.

IX. Die Organisation und Agitation der Zionisten in den einzelnen Ländern richtet sich nach den Gesetzen und Bedürfnissen des betreffenden Landes und ist verpflichtet deren Form dem Actionscomité anzuzeigen.

galmat vezetik: (dr. Herzl, dr. Birnbaum, dr. Bodenheimer, dr. Kahn stb.), bizonyára nem mentek volna oly szervezet megállapításába, mely valamely állam jogkörébe ütköznék. Mi bántja hát ezeket az ellenzékeskedő urakat? Nos, azt állítják, hogy a sionizmusnak gyarmatosítási, valamint nemzeti aspirációkra valló elveivel visszahatást fog a népek kebelében teremteni.*)

Veszedelemnek tartják tehát a gyarmatosítási eszmét. Hogy ez minő félszeg felfogás, mutatja a »Zion« bécsi egyesület alapszabályainak az osztrák belügyi miniszter által 33067. szám alatt 1894. decz. 24-én való elfogadása és jóváhagyása.

Ez alapszabályok II. §-a pedig szórul-szóra így hangzik: »II. §. Der Verband bezweckt die Förderung der Colonisation Palestinas durch arme beschäftigungslose Juden. Die Erreichung dieses Zweckes wird angestrebt durch Propagierung der Colonisations-Idee und durch finanzielle Unterstützung der Colonisation«.

És ezt egy miniszter fogadta el. Ezek az urak tehát pápábbak akarnak lenni a pápánál.

»Zsidó nemzeti aspirációkat ébreszt«.

Mutassák meg első sorban ezek a jó urak, melyik szervezeti §-ban avagy resolutioban történik a congressus részéről a zsidó népnek nemzetté való avatása. Hogy azonban a congressus egyes (delegált) tagjai használták mint saját véleményük kifejezését a »nemzet«, »zsidó nemzeti« s több efféle szót, ezért a congressust épp oly kevéssé lehet felelőssé tenni, mint teszem azt a magyar országgyűlésre azt mondani, hogy antisemita s a zsidók ellen lázít, mert benne többi között zsidó-ellenes beszédek is hangzottak el.

*) Miután a sionistikai mozgalom ennél fogva a sekel-dijak lefizetésén alapszik: annak akit az eszme ereje megragadott s mint közkatona annak szolgálatába akar állani, első teendője az agitatio.

E végből saját felelősségére egy sekel-blockot kér a congressus bureaujától. (Türken Str. 9.) A blockban levő nyugtákkal nyugtázza a befizetett összegeket. A megtartott juxta-nyugtával önmagát, illetőleg a tiszta pénzkezelést fogja igazolni a Congr. végrehajtó bizottsága előtt. Az »Actionscomité« július hónap elején (amiről különben fönti bureauban vagy pedig az Actionscomité hivatalos lapjának »Die Welt« szerkesztőségében IX. Türken Str. 9. bővebb felvilágosítást nyerhet) összegyűjti valamely tágas teremben a sekel-fizetőket s a megjelentekkel (ha nem jelent is meg valamennyi) megejti a delegált megválasztását. Ez képviseli a csoportot (Ortsgruppe) a congressuson. Ha a községből erre senki nem vállalkoznék, az Actionscom. készséggel küldi meg azon elsőrangú capacitások névsorát, kik a választás által megtisztelve éreznék magukat. Megindulhat tehát az egész mozgalom egylet alapítása nélkül, tisztán társadalmi uton is.

Hogy egyesek, sőt kiváló sionisták használták és használják a »zsidó nemzeti« stb. kifejezést, ez igaz. De hát nézzük csak: olyan nagy »veszedelem«-é az, hogy e miatt az egész mozgalom mindenestől elítélendő?

Vajjon miben is állhat az a zsidó nemzeti aspiráció? Talán, hogy az orosz zsidók elfoglalják Oroszországot, a német zsidók Németországot, a magyar zsidók Magyarországot? Ha ezt akarná a sionizmus, akkor éppen nem volna veszedelmes, csak nevetséges. Vagy talán azt akarja, hogy azokból az országokból is, hol magát népünk jól érzi, otthona, hazája van; ahol munkáját munka számba fogadják, honszeretetét hazafiasságnak, őt magát úgy a társadalom mint a törvény nem tekinti idegennek, hanem egyenjogu polgárnak; hogy, mint pld. magyar hazánkból is, kapja fel magát, hagyjon itt mindent s menjen gyarmatosnak Palesztinába? Legjobb felelet lesz, ha idézem e tekintetben a congressus elnökének, dr. Herzlnek az 1898-ik évi megnyitó beszédjéből a következő részletet. »És be fogják látni e termen kívül is, hogy nem táplálunk álmokat, nem akarunk dőreséget vagy igazságtalanságot, csak munkája után megélhetését a mi szerencsétlen népünknek, mert csak egyedül a biztosított munkától várjuk úgy erkölcsi mint testi fejlődését. Ezért, és csak is ezért — így mondja tovább — igyekszünk népünket egy közös ideál alatt egyesíteni.«*) Ime competens helyről világosan kimondva, hogy ott ahol népünk munkája után való megélhetése és munkájának eredménye biztosítva van, ott a sionizmus a testvéri szeretet nevében legföljebb csak tanácsot és segítséget vár.

Hogy a sionizmus a zsidó önérzetet ébreszti, hogy hivei büszkén vallják magukat zsidóknak; hogy a sionizmus a zsidó culturának fölvirágoztatásán, szellemének épségben tartásán fáradozik; hogy minden művelt zsidótól megvárja: ismerje őseink nyelvét — legalább annyira, mint a latint, s becsülje nagyjait s rajongjon apái világot átalakító történelméért — ebben rejlenék a sionizmus nemzeti eszméjének veszedelme? Hiszen aki mindezeket nem teheti; ha lelkesedése reá nem viszi; ha az élet küzdelmei az ideáltól távol tartják s ha meggyőződésével talán ellenkezik: — ne tegye. De az csak nem lesz hiba, ha gondolkozik saját népének: tehát gyermekeinek, unokáinak, rokonainak helyzete fölött. És ha érett, higgadt gondolkozás után leszűrődött lelkében a meggyőződés, hogy eleget tesz kötelességének, akkor is, ha boldogtalan népét tehetsége szerint anyagilag segíti — ám

*) Protokoll des II. Baseler Congr.

jó. Legyen sionista philanthropiai értelemben. Hiszen a nyugat-európai sionisták legnagyobb része — tehát egy igen nagy tábor — csak ilyen értelemben az. Segitse tehetsége szerint a gyarmatosítás nagy művét. Ez nem minden, de mégis csak valami. Talán unokái, kiket a kenyérért vívott harcz e hazából kiszorítanak, áldani fogják ezért is.

De hogy egy zsidó elitéljen egy zsidó mozgalmat, mert az tőle lelkesedést, buzgalmat, esetleg munkát kíván; elitéljen csak azért, mert sem lelkesedni, sem buzgolkódni, sem dolgozni nem akar, s reá fogja, hogy veszedelmes: ez több, mint szemérmertlenség — ez denuncziálás.

Denuncziálás azok részéről, akik kézzel lábbal minden áron »assimilálódni« akarnak. Hát mi lehet még a további assimilálódás? Ott-hon ugy mint a közéletben, a magyar nyelvet használjuk. A mi magyar hazánk nekünk is olyan szent, mint bármely «y»-os magyarnak. Ha tenni, alkotni, gyarapítani kell, hogy e haza fényre derüljön: készek vagyunk s teszünk, alkotunk, gyarapítunk. Hova lehet még tovább assimilálódni? Mért nem mondják ki nyíltan ezek az urak, hogy bár a zsidóságnak népi és faji jellegéről lemondottak már: de céljuk, feltűnés nélkül hagyni oda őseik vallását is. Szerencsés utat! Mi nem megyünk utánuk sem ebben, sem abban. Hogy »sajnálunk bennünket«? Mi nem sajnáljuk őket. Szerencsés utat!

»Azzal, hogy a sionizmus Sion szeretetét ülteti a szívekbe, meggyöngítik a hazafi-érzést«, mondják némelyek. Kérem szeretettel, ennek a vádnak olyan szinezete van, mintha azt mondaná az illető, hogy «a vallásos orth. zsidó nem lehet jó hazafi». Csak a kevéssé vallásos zsidó is minden nap Sion felé fordulva imádkozik. De ezért van-e pld. hazánkban hazafiui tekintetben kifogás ellenünk? Tudtommal nincs. Windischgrätz, hg-nek kezeim közt levő 1849. febr. 11-ről keltezett egyik »proclamatiója« fényesen bizonyítja, hogy az ó-budai orth. zsidók — akik vallásosságukról akkor még hiresek voltak — minden kényszer és felszólítás nélkül oda állottak életük és vagyonuk veszélyeztetésével is a magyar haza, a magyar nemzeti állameszme, a magyar alkotmányos szabadság szent ügyének szolgálatába.

Ime: Sion szeretete nem rontja meg a hazaszeretetet.

Hogy nem rontja, erre leghatalmasabb példa — mint dr. Nordau igen helyesen fejtegeti — éppen ez a törhetetlen ragaszkodás Sionhoz. Egy nép, mely ősi hazáját 2000 év multán sem tudja feledni, annál a népnél jelenlegi hazájának szeretete sem áll oly alantas helyen. Ha ez mind nem így volna, ha az őszinteség csak-

ugyan tisztességtelen és haza-ellenes, a humanismus, a nép és fajszeretet becstelen és nemzet-ellenes dolog volna: bizonyára nem volnának e mozgalomnak hivei oly nagynevű, korunk legmagasabb színvonalán álló férfiak, s nem mondaná egy Lambroso Ceesare: »Csak 30 esztendővel volnék fiatalabb s forró vérű sionista lennék.«

»Zsidó nemzeti aspiratiókat táplál.« Érdemes, hogy időzzünk e szónál. Hazánkban tudvalevőleg népünk emanczipatiója az 1848-iki eseményekből folyik. Maga Kossuth volt annak egyik legnagyobb hive.

És vajjon csupán mert a zsidókat szerette?

Aki ismeri amaz időbeli, valamint jelen korunkat is mozgó politikai eszméket s az abból kiforrott politikai rendszert, ezt a felfogást naivnak találja.

Magyarország akkori nagy politikusai európai színvonalon állván, nagyon jól tudták, hogy liberális kormányrendszer a zsidók emanczipatiója nélkül el sem képzelhető. Lett volna csak egyetlen nemzetiség Magyarországon, melyet a magyar alkotmány sánczaiból kizár, a zsidókat okvetlen hozzá csatolták volna. Egy Deák Ferencz azonban, aki absolutistikusan kormányzott Ausztriával nem élhetett dualistikus házasságban, igen jól tudta, hogy az x saját hazájában is x. A liberális kormányrendszer egységes nemzetet akart s egységes nemzetet csinált Kárpátoctól Adriáig — a magyar nemzetet. Hogy aztán e hazában a nemzet fogalmának keretén belül milliók vannak, akik más szokásoknak hódolnak, máskép és másat esznek; máskép és másat isznak, külön viseletük, külön culturájuk, sőt, hogy nem egy nemzetiségnek külön forgalmi nyelve is van: ez a magyar nemzeti állam-eszme zászlótartóit sohasem bosszantotta és ma sem bosszantja. Azonban politikai kormányzás, politikai rendszer, politikai állam-élet e hazában tisztán és egyedül csak a magyar lehet.

De miért mondom én mindezt? Annak bizonyítására, hogy Löw rabbi és kortársai, kik az emanczipáció elnyerése végett tagadták a zsidó nemzetiséget (jobban mondva nemzetet) naiv emberek voltak. Tagadtak olyasmit, ami 2000 esztendő óta nincs, egy olyasmiért, amit amugy is megkaptak volna. A zsidó emanczipáció a liberális kormányrendszernek olyan elutasithatatlan feltétele volt, mint teszem a jobbágyság felszabadítása. De ezt nem is tettük volna szóvá, ha egy körülmény reá nem kényszerit.

Istenben boldogult nevezett őseink ugyanis, mint képezetlen politikusok, de másrészt mint a liberális erának csak kezdetén állók, ugy szólva mámorosak lettek s zavarba jöttek az emanczipáció roppant nyereségének pusztá gondolatára. És úgy tettek, mint

tesz örömben a gyermek. Nem csak azt adtak, amit kértek tőlük, hanem ennél sokkal többet: letagadták Izráel népi és faji jellegét is. Ez pedig már nem volt naivítás, hanem politikai éretlenség.

De hát népünk geniusza nem volt oly nagylelkű és mi más »nép« vagyunk.

Kossuth ugyanis így szól: »A zsidókat nem csak mi, hanem a zsidók is úgy nevezik »Zsidó Nép«. — Nem szoktuk pedig mondani: Pápista nép, Kálvinista nép, Lutheránus nép, Unitárius nép.

Innen látszik, hogy e szó alatt »Zsidó« több rejlik, mint csupán valláskülönbség. Legalább nálunk; valamint mindenütt a földön, kivéve talán Nubiát, ahol, miként az utazók írják, számos zsidó vallásu szerecsen, tehát nem zsidó-nép-ivadék lakik. Ha az említett különbség csak a faj eredete körül forogna, mint van tót, van német és van oláh, nem szólanánk; de a dolognak több a veleje. Mózes nemcsak vallásalkotó volt, hanem polgári törvényhozó is.*)

Ebből aztán azt következteti Kossuth, hogy Mózes vallása »status alkotmány«; azaz: a Zsidó nép nem is nép, hanem nemzet. Nos hát: Mózes polgári törvényhozásáról tudja ma már mindenki, mit tartson. Rá is illik, de csak is erre illik rá tökéletesen Löw rabbinak alapos és tudós czáfolata.

Ha tehát a sionizmus ellenei azzal a mumussal ijesztgetik a hazai zsidóságot, hogy ne csatlakozzék a sionizmushoz, mert a zsidó nemzeti eszme még szabadságába kerülhet — föltéve, hogy jóhiszeműek — ezzel ép oly naivításra s politikai éretlenségre vállanak rá, mint 50 évvel ezelőtt megboldogult őseink. Bizonyitanak képtelenséget képtelenséggel. Képtelenséget, mert zsidó nemzeti eszme, épp úgy nem létezhetik, mint ahogy nincs zsidó nemzet. »Mert micsoda elemek tesznek nemzetet, nemzetiséget?« kérdi Löw rabbi több mint 50 évvel ezelőtt. Teszi a haza, a nyelv, az alkotmány, a saját politikai élet s önállóság, vagy az ezekért való küzdelem. De találatnak-e a nemzetiség említett elemei a zsidóságnál? Semmikép sem! A zsidóknak nincs külön országuk, hanem elszórvák ők minden népek között. A zsidóknak nincs különös nyelvök; a héber nyelv közöttük is meghalt s az egész mívelt Európában alig van nyelv, melyet a zsidók mint anyanyelvöket ne beszélnének. A zsidóknak nincs különös polgári törvényök, hanem előttük hazájuk törvényei szentek és sérthetetlenek; a zsidóknak nincs külö-

Pesti Hirlap 1844. máj. 5.

nös politikai életük s nincs önállóságuk és szándékuk sem, hogy azt valaha elérjék.«

Igenis, nincs szándékuk azt valaha elérni. Nincs t. i. nekünk, akik itt lakunk e haza földjén, Magyarországon. De ha kivándorló feleslegünk Amerikában, Ausztráliában, Mezopotamiában, vagy Palesztinában esetleg kedvet kapna és szándéka volna azt valaha elérni? Azt hiszem, sőt meg vagyok felőle győződve, hogy ez ellen egyetlen magyar embernek sem lesz semmi, de semmi kifogása. Vagy talán rossz néven venné Anglia a kivándorolt Irektől, Oroszország a kivándorolt lengyelektől, ha valahol külön és semleges területen önálló állami életet folytatnának. Példák mutatják, hogy a nemzetek a gyarmatosítással éppen feléje igyekeznek és mint politikai czélt törekszenek ezt elérni. (Anglia, Német orsz., Hollandia, stb.)

Szabadságukba nem kerülhet. Vagy lehet-e józan fővel elképzelni Európa bármely államát a liberális rendszer fentartása mellett — zsidó ghettóval? Olyan képtelenség ez, mint tüzet és vizet forrás nélkül képzelni. A zsidókat Európában egy kis politikai öngyilkosság nélkül, absolute már nem is lehet a ghettóba visszazárni. És nem lehet semmiféle más népet, semmiféle más vallást sem. A chinaiak Amerikában tudvalevőleg elég gyűlöletesek ugy politikai, mint vallási szempontból. Amerikában a chinai külön nemzet — állam az államban. De jött-e valaki még arra a gondolatra is, hogy részükre ghettókat állítsanak? Ellenkezőleg! Sarkalatos hibájokul éppen azt róják föl, hogy önmaguktól külön városrészekbe szeretnek vonulni. De a társadalom s a kormányhatalom a chinaiakat külön elbirálás alá fogja. Oly elbirálás alá, mely éppen nem válik előnyükre. Kivételes törvényeket is hoznak ellenük. És ennyit a zsidók ellenében is megtehet minden állam — és valljuk be, meg is teszi a legtöbb. De a liberális rendszer teljes felforgatása nélkül ghettókat fel nem állithat. Hogy hazánkból pedig ez a rendszer mit alkotott — tessék körül nézni. Az ellenkezője, hogy mit alkothat — tessék 30 évvel visszaneézni.

Különben az emberi fejlődés története hatalmasan igazolja, hogy rövid időre egy bizonyos foku visszaesés beállhat ugyan; a liberalizmus helyébe reactio léphet. Ez azonban csckhamar kivégzi önmagát. A szabadság elvesztésével való fenyegetőzés tehát képtelen badarság. De fölösleges is. Mert ha a sionisták között vannak is olyanok, akik »nemzeti eszmét« stb. hangoztatnak, ezekért, mint emlitem, felelőssé tenni az egész mozgalmat, igazságtalan. Másodszor meg biztosíthatok bárkit is, hogy a legrajongóbb sionista sem

gondolja, hogy a leendő zsidó állam és nemzet in spe, Európában létesül.

Jellemző, hogy a Congressus határozottan zsidó népről beszél.*) Ezt a népet pedig mint vallást és fajt a magyar alkotmány hivatalosan is elismeri. Különböznél miért nevezné a törvény őket izraelitáknak? Miért nem nevezi Mózes-vallásu Árpáditáknak? Csak azért, mert a törvény az ő hideg bölcs logikájával nem követhet el sovínista hibákat.

Zsidó nemzet. Van-e ilyen? Nincs. Lesz-é? Vallásunk azt tanítja — lesz! És mi hisszük. Hinnünk kell. Lesz, de bizonyára nem Európában. Izrael jövőjébe csak két kapu nyílik. Az egyik a pusztuláshoz, másik a tömörüléshez vezet. Ha az első be nem következik, a másikkra rá fogják kényszeríteni a népek. De tömörülni fog. És akkor aztán az Úrnak »Legyen!« szavára lesz egy zsidó nemzet Istennek dynastiája alatt.« Egy nemzet, minőt legelőször Mózes, napjainkban Herzl álmodik. Egy nemzet »sana et sancta.« Egy nemzet, mely munkában, szorgalomban, nemes erényekben elől fog járni. Egy nemzet, melynek nem lesznek ellenségei, mert nem lesz politikai nemzet.

És Ráhel anyáknak nem kell majd keresnie gyermekeit. Nem járja be bolyongva, zokogva a pusztát. Visszatérnek ők, hozzá, a drága anyához. Isten szava teljesedni fog.

A sionizmus lényegét bonczolva, sokat lehetne beszélnünk arról a széles alapon megindult fönséges eszméről, melyet a Congressus Palesztina gyarmatosításában kifejezésre juttat. Sajnos azonban, hogy tér szűke miatt e helyütt csak pár megjegyzésre szorítkozhatunk. Tudva levő, hogy a Congressus az ugynevezett beszűrődést nemcsak nem támogatja, de bizonyos tekintetben el is itéli. Fő oka erre a bevándorlási tilalom. Az egész sionistikai mozgalmat nemes őszinteség jellemzi. Hogy egy *nép* nem fortélyoskodhatik, tehát gyarmatosok becsempészésével sem foglalkozhatik — világos. Azonban, hogy a török kormány az annyira várt engedélyt — melynek kivivásáért különben a tárgyalások folyamatban vannak — már saját érdekében is sokáig visszatartani nem fogja: hisszük és reméljük. De ha vissza tartaná, vagy tán meg sem adná? »Nos akkor . . . várunk. Egy nép — mondja Herzl — kivárhat.« De e tekintetben e sorok írója annak a személyes meggyőződésének ad kifejezést, hogy várhatunk, de nem sokáig. Közgazdasági okok emelt ujjal intenek: siessünk! Ha »a jogilag biztosított« nyilvános

*) Der Zionismus erstrebt für das jüdische Volk stb. (Baseler Programm.)

telepítésre az engedélyt egy bizonyos idő alatt meg nem kapnók, kénytelenek leszünk modus vivendiről gondoskodni. Véleményem szerint ez pedig csak abban nyilvánulhat, hogy fönntartásával népünk legszentebb aspiratiójának — Palesztina colonisatiójának — a legnagyobb szükségben levő testvéreinket másfelé kell telepítenünk. Nehéz és jól megfontolandó kérdés. De megfontolandó.*)

Annak az ihletett komolyságnak, mely a Congressust anynyira jellemzi, bizonyára nagy érdeme van abban, hogy a külföldi nagy nemzetek zsidó körei, melyek eddig sionista-ellenesek voltak, egy idő óta örvendetes fordulatot mutatnak.

Nem a boszuság, de a fájdalom érzete az, hogy Isten-verte népünkben mégis mindig akadnak demagógok, akiknek ambitiójuk a népnek akaratából, annak legszentebb célzataiból, csufot üzni. Ha nem volna a Congressusnak semmi egyéb és fenségesebb célja, mint eleget tenni keleti testvéreink kivánságának, hogy nyugoti testvéreikkel szerencsétlen sorsuk felett tanácskozhassanak: ez magában elég ok volna a Congressusnak évenként való megtartására. A magyarországi zsidók lovagias, nemes szive eddig példaszerű volt. Most hagyná el őt erénye, midőn testvéreiről s esetleg a saját ivadékaról van szó?

Ez alkalomból nem mulaszthatjuk el, hogy a sionistikusi mozgalom egyik leghatalmasabb alkotására, a »Zsidó gyarmatbankra« rá ne mutassunk.

*) A II. Baseli Congressus határozata e tekintetben a következők:

1. Unter zweckdienlicher Behandlung Palestinas versteht man, dass sie nach einer, von der türkischen Regierung dazu erlangten Erlaubnis und nach einem Plane unter Leitung einer vom Congress dazu gewählten Comission durch geführt werden soll.

2. Diese zur Ueberweisung und Leitung der Colonisations-Angelegenheiten eingesetzte Comission besteht aus 10 Personen und hat ihren Sitz in London und zwar aus England 3, Russland 2., Galizien 1., Deutschland 1., Rumänien 2., Actionscomité 2. Mindestens 3 müssen davon in London wohnen. Die für die Administrations Ausgabe nöthige Mittel bestreitet das Actions comité.

3. Die ersten colonisations Schritte sollen mit den in der Türkei sich aufhaltender Juden vórgenommen werden.

4. Zur Erwirkung einer Colonisations Erlaubnis bei der türkischen Regierung, soll die Thätigkeit der Colonialbank beitragen.

5. Der Cong. verpflichtet die Zionisten ihren Einfluss dazu zu benützen dass alle Colonialgesellschaften nach einem den obigen Beschlüssen zusprechenden Plan zu arbeiten sich erstreben.

6. Der Congr. ersucht das Actions com. wissenschaftliche Untersuchungen zur Klarlegung der rechtlichen Lage der Juden in der Türkei, besonders in Palestina zu veranlassen.

nem is alkalmaznak. Az állam kisebb s alárendelt hivatalokhoz csak beveszi a zsidót, de vezető hivatalnok majd csak oly kevéssé lehet, mint Európa többi országaiban. Uram bocsá! Nem akarok én követelőzni. Jól tudom én, hogy a »zsidó« bárha atheista; ha a zsidót önmaga is lehetőleg üldözi és megveti; s jóllehet elszakított már minden köteléket, mely őt népéhez s vallásához füzte: s ha felekezeti-nélkülivé lett is: míg ki nem tér, addig meg nem bocsátható az ő büne: az, hogy — zsidó.*) Mig tehát a zsidó hivatalnok a keresztvizen át nem esett, nincs is teljes bizalom hozzá — soha.

Valljuk meg, ez a bizalmatlanság nem a kormány részéről indult ki. Vagy azért, mert a tiszta magyar fajhoz tartozó egyének ülnek ott; vagy azért, mert ott a legmagasabb ethikai niveau van képviselve, s ennél fogva faj-gyűlölet oda be nem fér. Azonban mit ér a vigasz, ha az eredmény mégis ugyanaz? Hisz a legjobb miniszter is épp azért, mert a legjobb: információk után indul. Ezek az információk pedig nagyon is gyakran antisemita s csak névleg vagy tán arra sem magyar hivatalfőktől származnak. Mert tudnunk kell, hogy a tiszta magyar elem a nemzetiségek lakta vidékeken vajmi csekély arányban áll hivatalok élén. Hol vannak azok az idők, midőn egy-egy nemcsak rangban, de szivben is nemes magyar (dzsentri) született kormányzó képességével védte az elnyomottat, s erőssége volt a gyöngének? Ma, amint mondom, mikor a nemzetiségi vidékeken kormányunk épen liberális politikájából kifolyólag csak névleg magyarok, sőt tán arra sem magyarok, akik egész vidékek sorsát tartják kezükben: szomorú napok virradtak úgy a zsidó népre, mint a csekély számú zsidó tisztviselőkre.

És ez az állapot — bár még egyrészt szerencse, mert hiszen eszünkbe juttatja, hogy zsidók vagyunk, — más részből a gondolható legmegvesztegetőbb veszedelem. Mert képzeljük el azt a hitében teljesen megingott zsidót az ő hivatalában. Ha látja, hogy minden áradozása, munkája hasztalan, — mert zsidó; ha elképzeljük azt a fiatal embert, aki lekerülvén az iskolák padjairól, telve közönnyel hitünk iránt, azt látja, hogy állást csak azért nem kap — mert zsidó; ha elképzeljük a nagy városok hemzsegő zsidó proletáriusát, mely ősei hitét már csak egy pár lelketlen czeremóniából is alig ismeri; ha minden lapban, minden hirdetésben, melyet gyakran maguk a zsidók közölnek, azt látja, hogy neki az ő zsidó volta a foglalkozáshoz jutásában, társadalmi mozgásában, haladásában, mind-mind

*) Sőt, mint legujabban felmerült esetekből látszik, még akkor sem, ha kitért.

csak akadály: nem fogják-e ezek az állítólagos zsidók az őseik vallását, mely szerintök úgy is csak hitvány lom, lerázni magukról?

Ezek a zsidók azok, akik égő szomjusággal lesték a vallás-szabadságot, hogy — vallástalanok lehessenek. Hiszen nagyobbrészt nem lesznek keresztyének, csak felekezetenküliek. Igen, mert valami benső ösztön azt súgja nekik, hogy ők nem csak egy bizonyos valláshoz, de egy fajhoz és néphez is tartoznak. Előbb tehát elaltatják lelköket, elzsibbasztják sajnó szivüket, hogy ne érezzen, mikor az égő vas hozzá ér. Találón festi ezt a folyamatot Leroy-Beaulieu, és nem hiába hasonlítja össze az európai culturát Izraelre való hatásában a sósavval. Ez pedig az ugynevezett értelmiség. Hát kereskedőink, önálló iparosaink? Ez az osztály az, mely minden tekintetben népünk zöme, ereje. Itt még vannak jellemek a régi gárdából. Itt megnyilatkozik még a nemes önzetlenség, a zsidó tudatosság, az ősi fajszeretet — de ritkán. Hajh!... mind ritkábban. És minél nagyobb a város, annál gyérebben. Összefacsarodik szivünk, de ki kell mondanunk: népünknek ez az ősforrása kiapadóban van. A vallásos érzés megrendült, és nem helyettesíti *semmi*. Az emmanzipáció kivezette népünknek ezt az osztályát is zárkozottságából; a folytonos érintkezés a hazai társadalom minden rétegével, lassan, de biztosan emészti föl eddig szigoruan őrzött zsidó jellegét. Rabbijaink pedig gyáva tétlenségben, fásult egykedvűséggel nézik ezt a megsemmisüléshez vezető folyamatot.

S aztán panaszkodnak indolentiáról. Aki nem hiszi, mennyire szomorúan állunk, tekintsen be a heti házasság-kötések lajstromába. A vegyes házasságok napról-napra rohamos méretekben szaporodnak. És ez még a kisebbik baj. De a kötések a gyermekek vallását illetőleg minimum 70, de nem ritkán 100%-ban a mi népünknek pusztulását jelentik. De csoda-e, ha már ifjuságunk, mely iskolában és társadalomban úgy nő fel, hogy alig ismeri vallását, még kevésbé annak magasztos szellemét; melynek szülei, rabbijai, tanítói, ennek daczára is folyton azt zúgják fülébe: »neked nincs néped, csak zsidó felekezeted, nincs fajod, csak vallásod!« — csoda-e, kérdem, ha ifjuságunk felnövekedvén, azt találja, hogy neki hazudtak, mert hiszen csakugyan nem zsidó; de magyar-nak, tótnak, oláhnak még kevésbé magyar, tót vagy oláh; — kérdem, csoda-e, ha lassan-lassan cinikus közöny, léha cosmopolita szellem veszi bele magát az ő fiatal lelkébe? Ha megmagyaráznátok azonban gyermekeiteknek, ha megmondanátok nekik az igazat, hogy igenis a zsidó néphez, a zsidó fajhoz tartoznak; ha szivükhöz szólanátok;

ha kinyitnátok előttük történelmünket; ha kimutatnátok nekik, hogy egy nép fejről évezredes viharok letéphetik a koronát, hogy elveszítheti nyelvét, nemzeti jellegét; ha elbeszelnétek családi körökben, hogy népünk azonban most már útrakelt, keresi, kutatja elvesztett kincseit, hogy a *sionizmus ezt jelenti*, s ennek a szolgálatába állott; szóval, ha világot gyujtanátok gyermekeitek és tenmagatok szívében, a hamvadó tüzet nem oltanátok folytonosan, hanem szítanátok is már egyszer: valjon akkor is így lenne? Népem, én drága népem! Itt az ideje eldöntenünk: feladjuk-e ötezer éves multunkat? Feladjuk-e, amiért apáink milliói vértanu-halált szenvedtek; feladjuk-e egy nagyszerű jövő reményét, vagy öleljük keblünkre a sionismust, mely fölemelte harsogó szavát, hogy népünket, fajunkat megmentse? Az a több millió nyugati zsidóság, mely napról-napra mindjobban veszti hitét melyet már most is csak laza kapocs fűz népéhez: vagy elfogadja, és összes szellemi és anyagi erejével támogatni fogja e mozgalmat, magáévá teszi regeneráló célzatát, vagy el fog merülni a népek oczeánjában. A kelet zsidai pedig majd el fognak pusztulni az oroszok, románok és más keleti népek hóhér törvényei alatt.

Ha már népünk társadalmi helyzete, erkölcsi értéke ugyan csak szükségessé teszi a sionizmus regeneráló eszméinek befogadását: közgazdaságilag meg éppen követeli azt. Népünk helyzete, mint azt már megvilágítottuk, hova-tovább rosszabbodik. Feltűnően rosszabbodik pedig különösena nemzetiségek-lakta vidékeken. Ennek magyarázatára szolgáljon, amire már rá is utaltam, az a társadalmi helyzet, melyben népünk a nemzetiségek között él. És ezt fölhasználta a napról-napra erősbödő néppárt, politikai manővereinek irányítására. A zsidó-nép természetesen szívvel-lélekkel a magyar nemzeti állameszméhez ragaszkodik, s az uralkodó liberális kormány-rendszerhez. Ragaszkodik tehát a jelen kormányhoz is. E ragaszkodásának a választásoknál pedig tudvalevőleg hathatósan ad kifejezést. De minthogy a nevezett párt éppen a jelen kormányrendszer s így a kormány ellen is tör: eszközeiben nem válogatva, a szó szoros értelmében proscriptió alá vetette a zsidókat. A fogyasztási szövetkezetek, míg a zsidó kis kereskedőt akarják tönkre tenni, gomba-módra szaporodnak. A papok, a néppártnak e legbuzgóbb eszközei — részint vallási fanatismusból, részint nemzetiségi aspiratióból hűségesen segítségére vannak a pártnak. Az antisemitizmus, mint hamu alatt a tűz, egyre terjed. Ma még csak úgy állunk, hogy a paraszt nép kerül — holnap esetleg megtámadja a zsidót. Az izgatató néplapok, melyek szintén egyre szaporodnak, akadály

nélkül készítik a talajt. Csoda-e tehát, hogy ott, ahol a zsidóság kiskereskedésből él, állapota mind rosszabb, mind aggasztóbb. Pedig a szegénység e vidékeken megdöbbentő. Ha már most tekintetbe vesszük azt a népesedési törvényt, hogy minél nyomorútabb helyzetben van egy nép, annál szaporább; ha tekintetbe vesszük, hogy épp ezeken a vidékeken a bevándorlás által is egyre nő; ha meggondoljuk, hogy e vidékeken Magyarország összes zsidóságának több mint fele lakik (Máramaros, Bereg, Ung stb.) — ezeknek nagyobb része napról-napra csak tengő életet él, — mind ezt összefoglalva, itt az ideje, hogy Istentől adott előrelátásunkhoz folyamodjunk. A zsidó nép Magyarországon elég érett arra, hogy állami ösztökélés nélkül is gondolkozzék helyzetének javítása felől. Ha nem akarjuk bevárni, hogy a túlszaporodás okozta veszedelem nálunk is a Gáccországhoz hasonló állapotokat teremtsen, tennünk kell erélyesen és gyorsan.*)

A bibliai csipkebokor ismét lángokban áll. Isten szava hangzik belőle. Mert mi a sionizmus eszméjének egyik erőssége? Az, hogy a zsidóság összes szellemi és anyagi erőinek megfeszítésével szerezzék meg népe gyarmatosítása számára Palesztinát. Más szóval: szerezni akar a sionizmus olyan medret, ahová népünk felesleges erői egészséges úton lefolyhassanak. Ha azt hiszi valaki, most ellenem fordíthatja, amit előbb mondtam hogy »nincs ugrás a természetben«, hogy a zsidó-nép százados átmenet nélkül földmivelővé nem tehető, tehát nem is gyarmatosítható — akkor csalatkozik. Van egy pontja a földnek, ahol a zsidók számára három-négyszáz évnek átugrása játék. De az a hely egyedül csak Palesztina. Bátran mondhatom, hogy nyomorban vagy elnyomatásban senyvedő testvéreink túlnyomó része, még mindig oly forró sóvárgással néz Palesztina-felé, hogy lelkesedésének mámorában, szent ihlettségében ott minden átmenet nélkül akármely foglalkozásra, mondjuk a földmivelésre is alkalmassá válik. Bizonyítják ezt azok a virágzó zsidó gyarmatok, melyek már ott fennállanak. Hogy azonban az emberiség nemtőinek: papnak és költőnek hűségesen ki kell tartaniok népök mellett, ez természetesen egyik *conditio sine qua non*.

Papok és költők. Papok, de nem a mai értelemben. Nemzet-

*) Nevezetes példa erre, hogy ahol 1772-ben a népszámlálás hivatalos adatai 308,500 lelket mutattak, ugyanazon a területen ma (Lengyelország, Litvánia, Kis Oroszország) 5 millió zsidó lakik. A szaporodás tehát 12-szeres, némelyek szerint 15-szörös. Ha van is túlzás benne, mindenesetre figyelemre méltó adat (T. Szak-Rosprawo a Zydach, Wilna 1807. lap. 216 II. Brafmann: Ruiga, Regale. 1. kötet.)

alkotó, Isten lelkétől megszállott papokra és költőkre van szüksége Izraelnek.

Népem ifjusága! Ha van még szivedben egy szemernyi a hárfapengető Dávid véréből; ha tudsz, még lelkesedni, ha birsch még nagyért, fenségesért lánggra gyulni: zengj dicsőséget a herosoknak, akik elmennek országot hódítani, kezeikben a kapával; elmennek, s a sziklákat termő-földdé változtatják munkában elhullott testeikkel.

És ti csatákat zengő Debóra lányai! Ha nem fagyott meg bennetek az érzés, jertek! Fonjatok koszorut a nemesnek fejére! Jertek! Könnyeztetek a szenvedőkkel! Könnyetek balzsam a sebekre. Daloljatok a vigadókkal! Dalotok harci induló a hősöknek.

A másik föltétel, mely nélkül józan észszel nagyobb arányu telepítéshez hozzáfogni nem lehet, a bázeli programnak erre vonatkozó ama kifejezése, hogy népünknek ott »jogilag biztosított otthona legyen«. Jól gondolja meg egész Európa összes zsidósága, mit tesz, az, ha el találja magától taszítani a sionizmus nagy gondolatát. Magát löki bele a bizonyos pusztulás örvényébe. Csak erős legyen az akarat! Hazát kereső útunkban Európa nem fog bennünket megakadályozni. És ha akadályozna? A zsidó nép az ő eszméivel már egyszer semmivé tett egy világbirodalmat. Semmivé tehetne egy világrészt is. Európa nem fog bennünket akadályozni.

Helyén-valónak tartom itt érintenem amit sok évvel ezelőtt egy elsőrangú physiologustól hallottam. »Zsidó betegeimnek 90"/₀-a neurasthénikus természetü bajokban szenved. Albuminosis, a diabetes minden skálája, agy-, tüdő- és gyomor-betegségek ezer változata, vagy épp idegbaj, erre vezethető vissza.

És a tudósnak e szavai azóta kísértének és gyötörnek. Kísértének és gyötörnek, mert amit akkor hallottam, a tudomány legújabb állása s Krafft-Ebbing kutatásai szerint nem fictió, nem is plausibilis állítás többé, hanem szomorú, sötét valóság. Népünk, egy csekély %₀-ját nem számítva, idegmunkával keresi betevő falatját. S ha Krafft-Ebbing szükségesnek vallja, hogy minden 2-ik, 3-ik nemzedéket idegemésztő szellemi foglalkozástól, ha másképp nem, erőszakkal kell visszatartani: mit mondjunk népünkről, mely már a 70 – 80-ik generációjában emészti felős hazájából hozott idegtökéjét?

A természet-tudományok tapasztalati következtetése, hogy a bölcs, a jóságos természet minden teremtményének megadta az ösztönt, melyet ha követ: úgy faji, mint egyedi létét biztosan fentarthatja. A sionizmus az ő meghatározó közvetlenségével egy nagy gondolatnak ad kifejezést: »Vissza a természethez!« Vajjon népünk életében nem-e

a megújodás ősi formájának ösztönszerű megnyilatkozása ez? Gondolkozzunk, határozzunk, tegyünk!

És végül még csak egyet. Ha vérkötelékek nem fűznének is bennünket üldözött és pusztulásra ítélt testvéreinkhez; ha vallásuk és a mienk nem volna egy és ugyanaz; ha bennünket épenséggel nem is érdekelne, micsoda okok gyujtják és szitják a szlávokban s germánokban a gyűlölet szenvedélyét minden zsidó iránt; ha mindez annyira közönbös, volna is amennyire tulajdonképen nem lehet reánk nézve közönbös: az emberiség legszentebb érzelmei nevében még akkor sem volna szabad előttük szemet húnynunk. De közönbös, hacsak vaksággal nem vert meg bennünket Isten, nem lehet előttünk. Nagy és nehéz élet-érdekek, gyermekeink érdekei vannak a kockán. Izraelnek az volt mindig legnagyobb szerencsétlensége, hogy sohasem értette meg prófétái szavát. De most meg kell hogy értse. És jaj nekünk, jaj egész népünknek, jaj utódainknak, ha föl nem fogjuk korunknak kiáltó szózatát! A lángoszlop majdnem 4000 év multán ismét megjelent Izrael előtt. Isten szava hangzik az égő bokorból. És jaj nekünk, ha meg nem halljuk, ha meg nem értjük!

De ha mégis volna olyan zsidó, aki fülét bedugva: hallani — szemeit behunyva: látni nem akar; ha akadna Izraelben olyan ember, aki nyomorult pénzsomjában gyermekei jövőjétől filléreit megtagadná, segítségért sóhajtozó testvérei felé kezét ki nem nyujtaná: annak égjen lelkiismeretén éghetetlen lánggal az örök felelősség mardosó vádja.

* * *

Az ügy nevében, tessék tovább adni!

